

Algemene Raad-Stageverlenging

1. De Raad van Toezicht in het arrondissement 's-Hertogenbosch, verder te noemen de Raad van Toezicht, heeft Mr. X, verder te noemen appellante, op 10 januari 2000 medegedeeld dat haar stage met 6 maanden wordt verlengd, aangezien appellante gedurende het tweede en derde jaar van haar stage haar werkzaamheden in deeltijd (32 uur per week) zal verrichten.
2. Op 17 februari 2000 heeft appellante tegen de mededeling van de Raad van Toezicht beroep ingesteld bij de Algemene Raad. Het beroepschrift bevat de gronden van het beroep. De Raad van Toezicht heeft op 9 mei 2000 een verweerschrift ingediend.
3. De Algemene Raad heeft belanghebbenden conform artikel 7:16 Awb in de gelegenheid gesteld te worden gehoord. De openbare hoorzitting heeft plaatsgevonden op 22 mei 2000 in aanwezigheid van appellante en van Mr. C.E.M. Renckens namens de Raad van Toezicht. De Algemene Raad heeft kennisgenomen van alle overgelegde stukken.

Artikel 9b lid 2 Advocatenwet

4. Artikel 9b lid 2 Advocatenwet bepaalt dat voor stagiaires die in deeltijd werkzaam zijn de duur van de stage naar evenredigheid wordt verlengd. De Raad van Toezicht kan de duur van de stage met ten hoogste drie jaar verlengen indien de Raad van Toezicht van oordeel is dat de stagiaire nog niet over voldoende praktijkervaring beschikt. Op verzoek van de stagiaire kan de Raad van Toezicht de duur van de stage na goedkeuring van de Algemene Raad verkorten.

Het standpunt van de Raad van Toezicht

5. De Raad van Toezicht heeft op grond van artikel 9b lid 2 eerste volzin Advocatenwet de wettelijke duur van de stage van appellante verlengd met zes maanden omdat appellante gedurende het tweede en derde jaar van haar stage in deeltijd (32 uur per week) zal werken. De Raad van Toezicht verzoekt de Algemene Raad het beroep van appellante hiertegen ongegrond te verklaren. Aan het oordeel van de Raad van Toezicht liggen de navolgende overwegingen ten grondslag.
6. De wetgever kent de Raad van Toezicht blijkens de tekst van artikel 9b lid 2 eerste volzin geen beoordelingsvrijheid toe bij het verlengen van de stage wegens het werkzaam zijn in deeltijd. Anders dan in de gevallen bedoeld in de tweede volzin beschikt de Raad van Toezicht bij het nemen van een beslissing over stageverlenging wegens deeltijdarbeid dan ook niet over de bevoegdheid de praktijkervaring van de stagiaire mee te wegen bij de berekening van de duur van de stageverlenging.
7. De Raad van Toezicht is van mening dat het gegeven dat de stageverlenging direct

voortvloeit uit de tekst van de Advocatenwet tevens inhoudt dat de kennisgeving die appellante heeft ontvangen geen voor beroep op de Algemene Raad vatbaar besluit is, zodat appellante in haar beroep nietontvankelijk zou dienen te worden verklaard.

Het standpunt van appellante

8. Appellante is van mening dat de Raad van Toezicht op grond van artikel 9b lid 2 eerste volzin wel degelijk beschikt over de bevoegdheid rekening te houden met de bijzondere omstandigheden van het geval. Dit vloeit voort uit artikel 9b lid 5 dat tegen een besluit tot verlenging van de stage wegens deeltijdarbeid administratief beroep openstelt op de Algemene Raad. De inmiddels door appellante, over een periode van 13 jaar, opgedane juridisch relevante werkervaring had reden moeten zijn niet over te gaan tot verlenging van de stage.

9. Appellante is voorts van mening dat, voor zover artikel 9b lid 2 eerste volzin de Raad van Toezicht geen discretionaire bevoegdheid toekent, deze bepaling in strijd is met Europese regelgeving betreffende de gelijke behandeling van mannen en vrouwen in het arbeidsproces. Appellante stelt dat gezien het gegeven dat meer vrouwen dan mannen in deeltijd werkzaam zijn het vermoeden bestaat dat artikel 9b lid 2 eerste volzin zowel op directe als indirecte wijze leidt tot ongelijkheid tussen mannen en vrouwen. Appellante stelt dat de algemene redenering die aan de bepaling ten grondslag ligt, namelijk dat iemand die in deeltijd werkt minder ervaring opdoet dan zijn of haar collega die voltijds werkt, onvoldoende rechtvaardiging oplevert van het aan artikel 9b lid 2 eerste volzin klevende indirect discriminerende karakter. Ook op deze grond had de Raad van Toezicht de door appellante buiten het verband van de stage opgedane werkervaring moeten meewegen bij het nemen van het besluit tot stageverlenging.

10. Indien en voor zover het besluit tot stageverlenging in stand blijft dient appellante een voorwaardelijk verzoek tot verkorting van de stage met zes maanden in. Te dien aanzien beroept appellante zich wederom op de juridische werkervaring welke zij heeft opgedaan voordat zij advocaat werd.

Het oordeel van de Algemene Raad

Ontvankelijkheid

11. Het beroep is tijdig ingediend, immers binnen zes weken na de dag waarop de beslissing van de Raad van Toezicht d.d. 10 januari 2000 aan appellante is bekendgemaakt.

12. De Algemene Raad is van oordeel dat een beslissing van de Raad van Toezicht tot verlenging van de stage wegens het werkzaam zijn in deeltijd dient te worden aangemerkt als een besluit, waartegen op grond van artikel 9b lid 5 Advocatenwet administratief beroep openstaat op de Algemene Raad. Een beslissing tot verlenging van de stage heeft immers als rechtsgevolg dat het tijdstip waarop de verplichting uit hoofde van artikel 9b lid 1 eindigt wordt uitgesteld. Bovendien maakt artikel 9b lid 5, dat betrekking heeft op de rechtsbescherming van de stagiaire tegen beslissingen tot verlenging van de stage, geen onderscheid tussen stageverlenging wegens deeltijdarbeid en stageverlenging wegens het nog niet over voldoende praktijkervaring beschikken. Artikel 9b lid 5 geeft dan ook geen

aanleiding om een stagiaire wiens stage wegens deeltijd wordt verlengd rechtsbescherming te onthouden. Appellante is ontvankelijk in haar beroep.

Beoordelingsvrijheid Raad van Toezicht bij het nemen van een beslissing op grond van artikel 9b lid 2 eerste volzin

13. De Algemene Raad leidt uit de woordkeus van artikel 9b lid 2 eerste volzin af dat de Raad van Toezicht geen beoordelingsvrijheid heeft bij het verlengen van de stage wegens het werkzaam zijn in deeltijd. Deze uitleg wordt onderstreept door de afwijkende formulering van de tweede volzin, welke de Raad van Toezicht wél beoordelingsvrijheid toekent ten aanzien van stageverlenging wegens het nog niet over voldoende praktijkervaring beschikken. Aangezien in de formulering van artikel 9b lid 2 eerste en tweede volzin daartoe geen bevestiging kan worden gevonden verworpt de Algemene Raad de stelling van appellante dat uit artikel 9b lid 5 zou voortvloeien dat de Raad van Toezicht bij stageverlenging wegens deeltijdarbeid beschikt over beoordelingsvrijheid.

Gelijkheid van mannen en vrouwen in het arbeidsproces

14. Richtlijn 76/207/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen (9 februari 1976, PbEG L039/40), betreffende de tenuitvoerlegging van het beginsel van gelijke behandeling van mannen en vrouwen ten aanzien van de toegang tot het arbeidsproces, de beroepsopleiding, de promotiekansen en de arbeidsvoorwaarden, is, voor zover hier van belang, in Nederland geïmplementeerd door middel van de Wet gelijke behandeling van mannen en vrouwen (wet van 1 maart 1980; Stb. 1980, 86).

15. Artikel 9b lid 2 eerste volzin is in de Advocatenwet ingevoegd bij wet van 2 februari 1989 (Stb. 1989, 15). Artikel 9b lid 2 eerste volzin heeft als formeelwettelijke bepaling in de hoedanigheid van zowel *lex posterior* als *lex specialis* voorrang op de Wet gelijke behandeling van mannen en vrouwen. Hieruit volgt naar het oordeel van de Algemene Raad dat de Wet gelijke behandeling van mannen en vrouwen niet van toepassing is op de bevoegdheid van de Raad van Toezicht tot verlenging van de stage op grond van artikel 9b lid 2 eerste volzin.

16. De Algemene Raad is gehouden te onderzoeken of artikel 9b lid 2 eerste volzin zelf in strijd is met Richtlijn 76/207/EEG, en, indien dat het geval mocht zijn, te onderzoeken of de desbetreffende bepaling van de Advocatenwet kan worden geïnterpreteerd in het licht van de bewoording en de objectieve doelstelling van de richtlijn. Indien dat laatste niet mogelijk zou blijken is de Algemene Raad verplicht artikel 9b lid 2 eerste volzin buiten toepassing te laten.

17. De Algemene Raad is echter van oordeel dat artikel 9b lid 2 eerste volzin niet in strijd is met de verplichtingen die voortvloeien uit Richtlijn 76/207/EEG. De Algemene Raad behoeft derhalve niet na te gaan of het mogelijk is artikel 9b lid 2 eerste volzin richtlijnconform uit te leggen. De Algemene Raad is evenmin gehouden artikel 9b lid 2 eerste volzin buiten toepassing te laten wegens strijd met dwingende bepalingen van Europees recht. Aan dit oordeel liggen de volgende overwegingen ten grondslag.

18. De Algemene Raad is van oordeel dat artikel 9b lid 2 eerste volzin geen directe

discriminatie van vrouwelijke stagiaires ten opzichte van mannelijke stagiaires inhoudt, aangezien de op grond van deze bepaling opgelegde stageverlenging voor mannelijke en vrouwelijke stagiaires gelijk is.

19. Voor zover artikel 9b lid 2 eerste volzin indirect onderscheid zou maken, in de zin dat op grond van deze bepaling aan substantieel meer vrouwelijke stagiaires dan mannelijke stagiaires een stageverlenging wordt opgelegd, oordeelt de Algemene Raad dat hiervoor een rechtvaardiging kan worden gevonden in de overwegingen van de wetgever blijkend uit de wetsgeschiedenis van artikel 9b lid 2 eerste volzin. Een eventueel indirect onderscheid vloeit voort uit objectieve factoren welke niets van doen hebben met discriminatie naar geslacht en welke noodzakelijk en onmisbaar zijn voor het te bereiken doel. Bovendien ligt aan artikel 9b lid 2 eerste volzin een noodzakelijk en legitiem algemeen belang ten grondslag.

20. Artikel 9b lid 2 eerste volzin is in zijn algemeenheid gerechtvaardigd door het belang dat door de wetgever wordt gehecht aan een goede opleiding van advocaten. Dit belang raakt niet uitsluitend de persoonlijke belangen van cliënten maar tevens het als algemeen belang te kenschetsen belang van een goede rechtsbedeling. Als waarborg voor het bereiken van het doel van een deugdelijke opleiding van advocaten heeft de wetgever gekozen voor een gefixeerde periode waarin de stagiaire het beroep van advocaat uitoefent onder begeleiding en toezicht van een patroon. De duur van de stage houdt onder andere verband met de doorlooptijd van gerechtelijke procedures, de tijdens de stage na te komen opleidingsverplichtingen en de mogelijkheid voor de stagiaire om gedurende de stage juist als advocaat onder begeleiding en toezicht van de patroon met alle aspecten van de advocatuur kennis te maken. Tot die aspecten behoren het vergaren van juridische en praktische kennis, juridische en sociale vaardigheden en in algemene zin het zichzelf eigen maken van de rol van advocaat in het contact met de cliënt, de rechterlijke macht en de wederpartij. Door verplicht te stellen dat de stagiaire de praktijk gedurende een bepaalde periode onder toezicht van een patroon uitoefent alvorens zich als zelfstandig advocaat te kunnen vestigen benadrukt de wetgever niet uitsluitend het belang van het aantal gevoerde procedures voor de ontwikkeling van een advocaat, maar tevens dat van de overige handelingen die in de advocatenpraktijk worden verricht. Voor de overwegingen die ten grondslag liggen aan de stageverplichting wordt verwezen naar de parlementaire geschiedenis van de wet van 2 februari 1989 tot wijziging van de Advocatenwet (Beroepsopleiding advocaten) (TK 19861987, 19 996, nr. 3) en het preadvies van Mr. L. Hanekroot en Mr. T.H.W. Sterk dat hiertoe de aanleiding vormde (De opleiding van de advocaat, Advocatenblad 9 september 1983, 366380).

21. De wetgever is van oordeel dat het werkzaam zijn in deeltijd afbreuk doet aan de hierboven geschetste doelstelling van de stageverplichting en kent de Raden van Toezicht geen beoordelingsvrijheid toe bij het verlengen van de stage wegens deeltijdarbeid. Een dergelijke verlenging is noodzakelijk en onmisbaar voor de ontwikkeling van de deeltijdstagiaire als advocaat, omdat die ontwikkeling tijdens de stage begeleid en gestimuleerd kan worden door de patroon. Afzien van stageverlenging wegens deeltijd houdt in dat minder tijd beschikbaar is voor begeleiding van de advocaat bij het uitoefenen

van de praktijk. Bovendien brengt een vermindering van de door de wetgever vastgestelde effectieve stageduur de variatie van de werkzaamheden die tijdens de stage kunnen worden uitgevoerd in het gedrang. Deze variatie speelt tevens een belangrijke rol bij de beoordeling, op grond van artikel 9b lid 2 tweede volzin, van de vraag of aan de stagiaire de stageverklaring kan worden uitgereikt.

22. Aangezien de doelstelling van de stageverplichting betrekking heeft op de specifiek advocatuurlijke vaardigheden van de stagiaire, welke naar hun aard nadrukkelijk zijn te onderscheiden van de vaardigheden die in andere juridische beroepen kunnen worden aangeleerd, is de Algemene Raad van oordeel dat het niet meewegen van eventuele door de stagiaire naast of voorafgaand aan de werkzaamheden als advocaat opgedane werkervaring bij de besluitvorming tot verlenging van de stage wegens deeltijdarbeid niet leidt tot strijdigheid van artikel 9b lid 2 eerste volzin met het Europees recht. De Algemene Raad merkt ten overvloede op dat eveneens een restrictief beleid wordt gevoerd ten aanzien van het meewegen van werkzaamheden die zijn verricht voorafgaand danwel naast de stage bij het nemen van beslissingen tot verlenging of verkorting van de stage op grond van artikel 9b lid 2 tweede en derde volzin.

23. Tenslotte ziet de Algemene Raad, appellante gehoord hebbende en kennisgenomen hebbende van alle ingediende stukken, geen reden waarom de toepassing van artikel 9b lid 2 eerste volzin, waarvan het eventueel indirecte discriminatoire karakter op grond van het bovenstaande gerechtvaardigd wordt geacht, in het concrete geval van appellante toch nog onjuist zou kunnen zijn.

Verzoek tot stageverkorting

24. Voor zover het beroepschrift van appellante tenslotte tevens strekt tot een (voorwaardelijk) verzoek tot verkorting van de stageduur in de zin van artikel 9b lid 2 derde volzin merkt de Algemene Raad op dat een dergelijk verzoek kan worden ingediend bij de Raad van Toezicht, welke met goedkeuring van de Algemene Raad op een dergelijk verzoek een beslissing neemt. Tegen de weigering van de Raad van Toezicht de stage te verkorten kan door de stagiaire beroep worden ingesteld bij de sector bestuursrecht van de rechtbank.

Op grond van het vorenstaande dient te worden beslist als volgt:

BESLISSING

De Algemene Raad verklaart het beroep van appellante:

- voor zover het is gericht tegen het besluit van de Raad van Toezicht tot verlenging van de stage met zes maanden: ongegrond;
- voor zover het strekt tot een (voorwaardelijk) verzoek tot verkorting van de verlengde stageduur: niet-ontvankelijk.